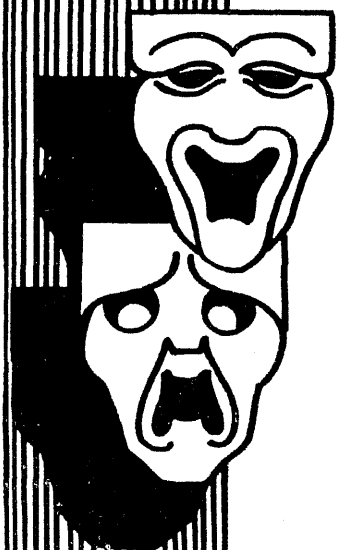

TEATER WANEMUINE

NR 1 (7)

H. M. S. P. C.

1 9 3 6
SEPTEMBER — OKTOBER

Perenaised!

NÕUDKE MEIE TÖÖSTUSE KONSERVE :

keeled

vasikaliha

seapea

maksapasteet

viinivorstid

guljaš

kanapoeg riisis ehk puljongis

vahaoad

kirsid

ploomid

pirnid

puuviljakompott

seened

õunad

jne. jne.

//

ÜHISUS „LÕUNA-EESTI EKSPORTTAPAMAJAD“

TARTUS

Lõuna-Eesti teatrielu, täiendada sõna ja pildi kaudu neid elamusi, mida viiakse kaasa teatrist, olla nii teatri kui publiku teenistuses ning aidata luua uuele „Vanemuisele“ uut teatrit armastavat õhkkonda.

Need olid põhimõtted ja neid püüti rakendada tegevas toimetuses nii palju kui suudeti. Ning tulemused olid head, koguni üle ootuste: ajakiri levis kahetuhande ümber ja täitis, vähemalt osaliselt, temale seatud ülesande.

*

Alates nüüd uue hooajaga teise aastakäigu ilmumist, tahab „Teater Vanemuine“ jätkata ja püüda veel enam täide viia oma ülesannet. Toimetus loodab, et eeloleval talvel veelgi tiheneb selle väljaande kaudu side publiku ja teatri vahel. Mitmesugustelt teatri-tegelastelt ja näitlejatelt, eriti aga publikult ootab ajakiri kaastööd, head nõu ja näpunäiteid, nii ajakirja töö kui ka kogu „Vanemuise“ teatrielu kohta.

Tahaksime siinkohal iseäranis tungivalt paluda just publikut aktiivselt kaasa aidata ajakirjale ning saata kirjutisi, sõnavõtte ja küsimusi, mis Teil „Vanemuise“ teatrit külastades on tekkinud. Toimetus püüab neid avaldada ajakirjas ja loodab, et see tee oleks üks kõige tähtsam, mida mööda publik ja teater teineteise mõistmisele ja kaasa-
elamisele välja jõuavad.

Tänades möödunud hooaja lugejaid, kaastöölisi ja kõiki teatri-sõpru ning teatriinimesi, loodame, et need ülesseatud soovid ikka enam ja enam täituvad auväärse 71-aastase „Vanemuise“ eduks ja kasuks. Sest meie kõik teame, et „Vanemuise“ edu on kogu Tartu teatrielu edu — ja võib-olla veel enamgi.

Jätame nüüd sõnajärje publikule.

E. R.

VILLA- JA RIIDEVABRIK

„ESTONIA“

Tartus, Riia 3, tel. 10-05 ● Abikontor Kivi tn. 1, tel. 58.

Valmistame: moodsates mustrites kõrgekvaliteedilist meeste- ja naisterahva ülikonna-, mantli-, kostüümi- ja kleidiriieid välismaa kangarn lõngadest kui ka kodu- ja välismaa villast; loe-, vaiba-, käsitöö-, saka- ja kampsunilõnga igas värvis. **Ostame:** maalamba villa ja vahetame villast riieid, suurrätikuid ja vooditekke villade vastu.

En gros müük eriti soodsail tingimustel.

TÖÖ ALGUSEKS

DR. H. PARIS,
Vanemuise teatricalitsuse esimees.
R. Tütuse žarž

Möödunud hooaja küllaltki tähelepanuväärsed saavutused „Vanemuise“ töös ja elus on lisanud ilmselt uut hoogu ja energiat kogu vanemuislaste suure perele, ning töö uuel hooajal algas teatris hoopis kindlama enesetundega kui seda võis märgata mullu. Toimus ju läinud aastal „Vanemuise“ sisemise elu struktuuris küllaltki põhjapanev murrang. — Uus kord, mis vastse põhikirja järele teatri juhtimise alal läks erilise organi, teatricalitsuse kätte, pidi tõendama tegeliku tööga oma otstarbekohasust. Esimene aasta, võiks öelda katsetamisaasta, on mööda ja uus kord on näidanud end elujõulisena. Teatri juhtimise koondamine väikesearvulise kolleegiumi kätte haridusministeeriumi ja linnavalitsuse esindajate osavõtul, on võimaldanud kontsentreerida administratiivvõimu teatris ning kindlustada otstarbekohast töödistsipliini kõikide lavategelaste rõõmuks, kes innu ja armastusega andudes oma kõrgele kutsele rühivad tööd tehes oma kunsti ilusamate saavutuste poole. Stabiilselt sõbralik koostöö seltsi juhatuse ja teatricalitsuse vahel kultuuriliste sihtide taotlemisel, lavakunsti edendamisel, on loomulikult kindlustanud rahulikku, soodsat töömeeleolu näitlejaskonnas, ning võimaldanud seda optimistlikku töörõõmu, mis valitseb teatri ruumides uue hooaja eeltöodes.

Uus hooaeg on aga ikka ja jälle nii teatri juhtidele kui ka kogu näitlejaskonnale teatava määrani suureks tundmatuks, mille tulek ja kestvus on seotud lootuse, ärevuse, rõõmu ja murega. On tehtud kõik kalkultatsioonid, koostatud eelarved, tööplaan, kuid need ikkagi on selle suure tundmatu meelevaldas. Mida toob uus hooaeg, kuivõrd õigustab see uuendatud „Vanemuise“ optimistlikke kavatsusi Tartu teatrielu tõstmiseks, missuguste saavutusteni jõuab

ELSA MAASIK fotoplaadil ja R. Tütuse žaržis

iga üksik näitleja, ansambl, kuivõrd publik saab kaasa elama teatri tööle, palju rahvast — vähe rahvast — need on küsimused, mis püsivalt elavad suure teatri iga üksiku tegelase hinges.

Ja publik?

Olen veendunud, et meil teatrisõpradest puudu pole kui on hää teater. Kuid ometi — hää teater võib kasvada vaid publiku ergutaval toetusel, teatri tihedal külastamisel. Näitlejale korralikult väljamakstud palk on vaid teatri kohustuste korralik täitmine ning see ei aitaks kuigi palju töömeeleolu tõstmiseks kui sääljuures esineda tuleks pooltühja saali ees, kui suure innuga tehtud tööd vaid vähesed näha ja kaasa elada tahaksid. Kahtlemata mõjustaks see asjaolu pidurdavalt ilusama ja palju läbielamusi pakkuva kunsti — lavakunsti — edendamist. Võib aga, tänu Jumalale, öelda, et „Vane-müises“ publikut siiski on. Kuid ometi ...

Maailma ooperikirjanduse parimaid teoseid „Pajatsid“ pidi lep-pima keskmiselt väga tagasihoidliku arvu küllastajatega ja seda vaa-tamata soliidsele ning asjatundlikule lavastusele, paljudele ja säälj-juures väga hästi ettekantud aariatele, peaaegu eeskujulikule an-samblile. Sõnaga: hää teater — kuid ometi vähevõitu publikut. Klassikalisest kirjandusest ettekantud Schilleri „Turandot“ üllatas oma toreda ja efektse lavalise seadelduse ja kostüümidega, samuti

VANEMUISES

Nii nägi O. LIPPU R. Tütus ja nü fotomees

ka väga maaliliste grupistseenidega. Ettekandes oleks tahtnud küll vahest näha rohkem kergust, õhulisust, kuid kõike kokkuvõttes pakus see traagikoomiline muinasjutt ometi küllaltki nauditava etenduse. Ja vaatamata sellele — uskumatuna püsib tõsiasi, et nii esietendusel kui ka kahel järgneval kordamisetendusel publik peaaegu sama hästi kui üldse puudus. Ei kirjandusnimised, ei õpetajaskond ega ka õpilased ilmutanud huvi selle lavastuse vastu. Samal ajal korjas aga mahlakat agulielu demonstreeriv Luts-Särevi „Tagahoov“ täied saalid, andes rekordilise arvu etendusi (mis muide jätkuvad nüüdki) ja rekordilise arvu vaatlejaid. Meie haritlaskonnale peaaegu täiesti tundmatud „Klasseni protsess“ ja „Õnnelik abielu“ Riia vene teatri poolt ettekantuna, tõmbasid ka saalitäied rahvast.

Need on üksikud näited, kuid juba nende najal võib mõningaid järeldusi teha. Esiteks juba mainitud tõsiasi, et teatrisõpru meil ju on. Teiseks vihjavad need asjaolud tõigale, et nähtavasti osas meie intelligentsis puudub usk oma teatri võimetesse, ja pole just mitte väga suureks harulduseks, et ei tahetagi nii kergesti revideerida seda oma usku või uskmatust. Kuid ülekõige tundub, et meil Tartus pole veel väljakujunenud teatripublikut laiemas mõttes, kes stabiilselt teatris käib, olles huvitatud igast uuest lavastusest, rääkimata veel korduvast etenduse küläs-

tamist. Säärase stabiilse publiku puudus annab ennast teatrile küllaltki valusalt tunda, sest ainult selle olemasolu looks ka teatrile stabiilse olukorra, ta kujuneks tavaliselt ka teatava määrani tooniandvaks teatris, dikteerides tihtigi ette oma lemmikkirjanikke, lemmiknäitlejaid jne.

Iga uus lavastus teatris on kollektiivse loomingu vili, kuid seejuures voolib ja elustab esitatavat kuju iga lavakunstnik ometi oma võimete ja ande kohaselt. Iga esietendus on sündmuseks mitte ainult teatrile ja näitlejaile, võib-olla veel suuremalgi määral see on sündmuseks igale tõelisele teatrisõbrale, kes võib kaasa elada uute tüüpide ja kujude sünni, nautida nende esmakordset lavaletoomist kõige peenemates varjundites ja nüanssides, õhkkonnas, kus kogu näitleja-lavakunstniku olemus on kontsentreeritud loominguusse. See on midagi kõrgele intelligentsile, kes armastab ja oskab kaasa elada kunstile ja kunstilisele loominguale. Seetõttu ongi juba keskmisteski teatrikeskustes kujunenud tavaliselt olukord sääraseks, et esietendused on abonentkaartidega kogu hooajaks ette välja müüdüd, kusjuures pole kaugeltki harulduseks, et ühte ja sama etendust külastatakse korduvalt.

MOE-PUDU-JA
PESUKAUPADE
SUURIM LADU
EESTIS

1

**WENNAD
MEER**

TARTUS, KAUBAHOOV 2 JA 3, TEL. 4-81

Uusi jõude Vanemuises
ENDEL PÄRN ja ALEXIUS SAGOR

Teater oma loova kunstilise tööga peaks olema igale vaimse töö tegijale kohaks, kus päevatööst pinevil ergud leiavad kosutavat värskendust — õilsale kunstile kaasaelamisel. Ta peaks seda olema aga ka kõigile teistele, kuna see kunst on meile lähedam ja arusaadavam kõigist kunstidest. Kodumaa parema teatrikirjanduse kehas-tajana on meie teatritel oma rahvuskultuurilised ülesanded, mis ei peaks külmaks jätma ei vanu ega noori, ning seepärast astume vast-sesse hooaega uute lootustega ning tõeloludel püsiva suureneva opti-mismiga.

Herman Paris

FOTO-ATELJEE

H. RIEDEL JA H. EGGERT

SUURIM JA MOODSAIM TARTUS

ERIALA PORTREED JA LAVAVÕTTED

MÄRKMEID VANEMUISE TÖÖST MÖÖDU

Kui möödunud hooajal „Vanemuise“ teatris viidi läbi mitmed uuendused ja teater hakkas töötama uutel alustel — iseseisvana, uue juhtkonna juhtimisel, siis ei jäänud ka Tartu teatripublik külmalt pealtvaatajaks, vaid innuga ootas ta uutelt inimestelt uusi üllatusi. Muidugi ei saa üllatuste all mõelda vana teatri „peapeale keeramist“, küll aga märgatavate paremuste pakkumist. Kuivõrd üks või teine pool (teatri juhtkond ja teatripublik) oma lootustes pettus, on raske piiritella, kuid võib otsestelt öelda, et rahulolematu peaks mõlemalt poolt kattuma rahuloluga. Ei saa ju kuidagi öelda, et teatris poleks ilmnunud paremusi ja et teatripublik poleks neid märganud.

Et saada siin selgemat pilti, vaatleme, millised ülesanded teater endale hooaja alul võttis ja palju ta neid täita suutis.

Teatri tööprogrammis oli:

1. Asutada noorte näitlejate pealekasvatamiseks õpperühm algajale.
2. Täiendada praegust teatri koori lavalisi eeldusi omavate Muusikakooli ja Koservatooriumi õpilastega.
3. Kutsuda ellu liikumise- ja tantsurühmad.
4. Arendada näitlejaskonna isetegevust loengute, referaatõhtute, kontsert-hommikute jne. korraldamise kaudu.
5. Näitlejaskonna lavaliseks edasiarendamiseks korraldada harjutusi:
 - a) hääleseadmises, diktsioonis ja sõnaväljenduses;
 - b) kehale vajalise elastsuse saavutamiseks sisse seada võimalemise ja kehatehnika tunnid;
 - c) tunneteregistri väljaarendamine ja käsitusoskus jm.
6. Mitmekesise lavalise arengu saanud tegelaskonna ühiseks ansambliks kasvatamine.
7. Bülletään-ajakirja „Teater Vanemuine“ asutamine.
8. Suurlavastustes esinemiseks laste tantsurühmade ellukutsumine.
9. Liikumisjuhi ja kunstnik-konsulendi-kostümeerija ametisse kutsumine.

Kõik see pidi aitama kaasa teatri kunstilise taseme tõstmisele. Heites pilgu ülesseatud programmile ja kõrvutades seda teh-

NUD HOOAJAL

tud tööga, näeme, et enamik punkte selles programmis on teostatud ja mitmed päris rahuldavaid resultate andnud.

Noorte näitlejate pealekasvatamiseks asutatud õpperühm töötas kuni 22 õpilasega, kellest aga kahjuks suurem osa kevadel korraldatud katsete põhjal tuli jätta õpingutest kõrvale kui mitte küllalt kiire arenemisvõimega isikud.

Mis puutub aga teatri koori, siis tuleb selle täiendamist lugeda õnnestunuks, kuna koori esinemine muusikalavastustes on saanud arvustajate kui ka teatripubliku ühtlase kiitva tunnustuse.

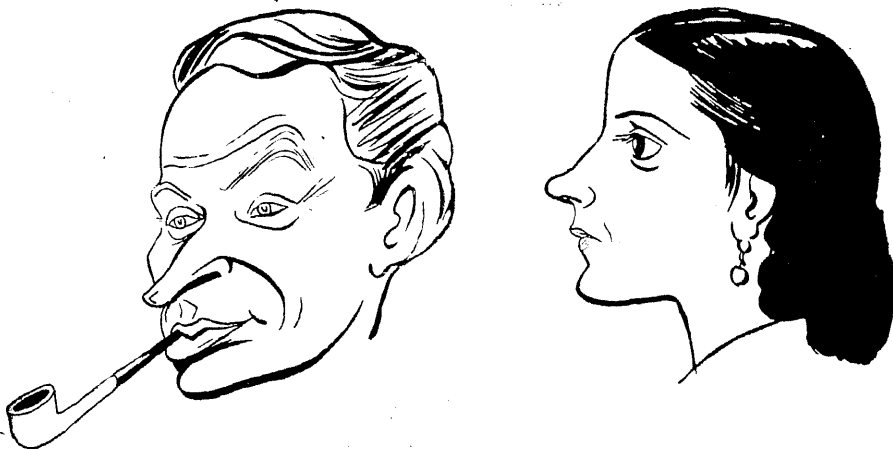
Nii teatri koori koostamine kui ka liikumis- ja tantsurühmade ellukutsumine on õnnestunumaid ülaltoodud tööprogrammis. Kui ka teinekord arvustajad ja teatripublik on teinud märkusi ebaõnnestumiste kohta, siis tantsurühm on alati see, kes on pääsenud terve nahaga. Siinjuures peame esmajoones tänulikud olema teatri liikumisjuhile prl. Ida Urbelile. Tema teenete arvele peame kirjutama ka laste tantsurühmade väljaarendamise, kelle esinemine on vajalik noorsoo- ja lastelavastustes.

Erilist hoolt on pandud ka tegelaskogu kehalisele kasvatusel, milles korraldati üldvõimlemis- ja muusikalavastuste tegelastele kehatehnika tunde.

Mis aga peaaegu sööti on jäänud, on näitlejaskonna isetegevus. Ei tohiks uskuda, et tegelaskond selle vastu huvi ei tunneks, kuid siin langeb süü ajapuudusele. Sellise intensiivse töö juures, mis üldkokkuvõttes teater möödunud hooajal tegi, andes peaaegu iga päev ja pühapäeviti sageli kuni kolm etendust, on see ka arusaadav ja andestatav. Siinjuures tohime aga loota, et alanud hooaeg annab võimalusi ka tegelaskogule enese arendamiseks.

Teine punkt, mis pole rakendamist leidnud, (seda samuti eeltoodud põhjuseil), on näitlejaskonna lavaliseks edasiarendamiseks harjutuste korraldamine. See on mõeldud teatris kohapeal. Kuid selle asemel on üksikutele tegelastele määratud toetusi edasiarendamise summadest ja lastud neid omi õpinguid jätkata väljaspool teatrit.

Mis puutub tegelaskogu ühiseks ansambliks kasvatamisse ning massistseenide rühmade asutamisse, siis on ka siin nagu teatripublik ise on võinud veenduda, tublisti tööd tehtud. Kuid et sellise üles-

Tegelaskonna vanem A. RANDVIIR ja primabaleriin V. OTSUS-ARB

ande teostamine pole võimalik mitte ühe või isegi kahe tegevusaasta kestel, vaid nõuab mitmeaastast intensiivset tööd, siis on ju tõsi, et „Vanemuises“ praegu ühtlane ansambl puudub, kuid märgatavaid paremusi sel alal on siiski saavutatud. Sama peab märkima ka massistseenide rühmade kohta.

Uue üritusena andis teater välja oma bülletään-ajakirja „Teater Vanemuine“, millele teatripublik suhtus üsna soojalt, nii et seda tuli anda välja kuni 6 numbrit. Siin aga teatripublik ei kasutanud omi õigusi oma arvamiste ja soovide avaldamisega ajakirjas, mille leheküljed meeledi olid ja on avatud igale teatrisõbrale. Ärgu aga käesoleval hooajal oldagu enam nii tagasihoidlik, vaid öeldagu julgesti omad arvamised ja soovid.

Peatudes kostümeerija pr. K. Siim-Juse ametissekutsumise juures võib jällegi rõõmuga märkida, et ka siin oli õnnestumine täielik. Kostüümides oli palju uudsust ja värskust ning omapära, mis suuresti kaasa aitasid lavaliste efektide tõstmiseks.

Kuna dekoraatorina töötas juba varem tunnustatud inimene (hr. V. Haas) ja teater sai ka pöördketta, siis oli teatril võimalus pakkuda ka paremaid lavapilte, mida ka paljudes lavastustes saavutati. Muidugi oli ka ebaõnnestumisi.

Võime nii siis eelpool ülesseatud küsimusele vastata, et „Vanemuine“ täitis oma tööprogrammi rahuldavalt, vahest rohkemgi.

Et ka tartlased oskasid tehtud tööd hinnata, näitab teatripubliku kiire kasv. Kuna eelmisel hooajal külastas teatrit 48 308 vaatlejat, siis möödunud hooajal oli see arv 76 640, kusjuures etendustest saadud tulu oli 42 661,32 kr., seega iga vaatleja maksis keskmiselt 55 senti piletist.

Mis puutub lavastusliikidesse, siis suurema tulu andis sõnalavastus, teisele kohale pretendeerib operett ning kolmandale lastelavastus. Suure defitsiidi andis aga ooper. Kohaste lavateoste puudumisel jäid ära laulu-mängud ja kevadel korraldatud ringreisu tõttu

ja sellest tingitud ajapuudusel müsteeriumietendused. Kavatsatud tantsetendus tuli ära jätta põhjusel, et hooaja jooksul ei suudetud tantsurühmi seevõrra arendada.

Lavastuste üldarv oli 27, millest uusi 19 ja vanu 8. Neist 16 sõnalavastust, 3 operit, 4 operetti (2 uut ja 2 vana) ja 4 lastelavastust. Vaatlejate, mängukordade ja kassa seisukohast esikohta omas „Tagahoovis“, mida mängiti 28 korda 7489 vaatlejale, saades sealjuures tulu 3596,35 kr. Operetidest läbilöönumaks osutus „Veenus siidis“ 24 korra mängimisel 6588 vaatlejale 4333,60 kr. kassatuluga.

Ooperitest mängiti kõige enam „Talupoja au“ ja „Pajatsid“ — nimelt 13 korda, 2353 vaatlejale, tuluga 1276,10 krooni. Lastelavastused olid enam-vähem ühtlase menuga, kuid väikese ülekaalu omab siiski „Maa-alused“, mida mängiti 9 korda; vaatlejaid 2356, tulu aga kõigest 620,25 krooni.

H. AREN-VIIRMAN, O. LIPP ja E. MAASIK operetis „Nahkhiin“

Ettenägelik valib õigeaegselt

ELUKINDLUSTUSE,

mis pakub teile seda,

mida teil kunagi pole põhjust kahetseda

Vanaduspäevade muretus, laste haridus, perekonna kaitse ootamatuste vastu, kogumine jne. — seda kõike võimaldab elukindlustus ideaalsemalt kui ükski teine vahend.

Kindlustusselts EESTI

Asut. 1907. a.

Kodumaa suurim ühistegelik kindlustusettevõte.

Kõige vähem läbilöönumaks või otseselt öelda — nii kurb kui see ka tundub — läbikukkunuks osutus Fr. Schilleri „Turandot“. Ei saa öelda, et see tükk oleks olnud halb, pigemini hea ja kunstiväärtuslik, kuid ometi ei meeldinud see meie teatripublikule. Näib, et Tartus praegu veel puudub publik, kes meie eluläheduspäevil suudab või tahab tajuda muinasjutu-fantastikat või kes sisemiselt aktiivne oleks jälgima pisut kauge teksti ilu, nagu ütleb Semper.

Et aga ühe tüki läbikukkumine ei tähenda veel kogu töö nurjumist, on väga selge, sest selle kõrval näeme palju enam läbilöönuid. Muidugi ei tohi siinjuures laskuda arvamisse, et kõik teised oleks igati olnud head. Ei. Puudusi on palju. Ja kui teater möödunud hooajal 288 etendusega saavutas küll kavntitatiivselt rekordi kõikide eelmiste hooegade kohta, siis kvalitatiivselt jäi ju vägagi palju soovi, millest täiesti teadlik on ka teatri juhtkond. Siin annab jällegi tunda end see lünk — ühtlane ansambel. Niikaua kui ei ole seda, pole õigus rääkida ka teatri kõrgeastilisest tasemest.

Küsitakse, miks pole „Vanemuisel“ siis seda nii vajalikku ansamblit, kuna meil häid näitlejaid siiski leidub. Tõsi. Kuid siiani oli seisukord selline, et „Vanemuine“ on meie näitlejaskonna läbisõidujaamaks. Pikemalt jäi siia vaid see, kel oli tarvis teenida edasisõiduks piletiraha. Selle saanud, lahkus ta.

Nüüd on aga hakatud hoolitsemata selle eest, et parematel näitlejatel poleks „Vanemuisest“ siiski vajalik lahkuda, vaid et nad võiks siin leida oma kodu. Saavutades selle, võib saavutada ka ühtlase tegelaskonna — ansambli.

KILDE KULISSIDE TAGANT

„Vanemuise“ inspitsient Karl Kalkun, lavataguse riigi peremees deko-
raator Haasi kõrval, kirjutab:

Nü laval, kui ka lava taga juhtub mõnikord kurioosumeid, milliseid publik ei märka ja millistest on ainult teadlikud tegelased ise. On aga ka selliseid viperusi juhtunud, mida publiku silm ja kõrv on näinud ning kuulnud.

„Põhjavanunud kellas“ juhtus, näiteks, selline lugu, et peanäitlejal tuli heita suur kivi kaljult alla. Kivi polnud ehtne kivi, vaid puust raamistikule löödud papi-mürakas.

Näitleja tõstab kivi. Üks lavatöolistest, kes asetatud lava taha kaljude dekoratsiooni hoidmiseks, et need ei väriseks kui kivi langeb, vaatab rahulikult pealt kui lähinägeline näitleja sihib kiviga just temale. „Ega ta mulle pähe ometi ei viska!“ — mõtleb lavatöoline eneses, kel' pole aga näitleja lähinägelikkusest aimugi, ja tulemus oligi, et see vaene lavatöoline oli tagant järgi tükki aega hoobist uimane. Kolleegid trööstisid teda sellega, et „pime kana leiab ikka tera“ — tänagu jumalat, et see polnud ehtne kivimürakas.

Kui mängiti operetti „Õnne peab olema“ 13. korda, siis juhtus nü, et küla prospekt, mis oli papist, rebenes ja langes hunnikusse lavale. Et aga parajasti toimus saalis tuletõrje rongikäik, siis olid publiku enamiku silmad suunatud rongikäigule. Paari sekundiga sai küla „ahervarred“ tiritud lavalt ära ja tegevus jätkus külas eneses, mis oli ehitatud prospekti taha, nagu poleks juhtunud midagi.

Juhtkond kui ka tegelaskogu üksinda on jõuetu siin kõike ära tegema. Siin on tarvis ka suurema ühiku, teatripubliku abi. Kui viimane ei hülga teatrit kui võõrast ja vaenlikku, vaid näeb temas ka oma sõpra ja lohutajat, siis peab saama teatrist teater, millel on oma kohustuste kõrgusel seisev näitlejaskond, võimeline juhtkond ning teatritöösse arusaamisega suhtuv teatripublik.

Seni kahjuks on põhjendatud arvamine, et proportsionaalse teatrikülastamise suhtes on Tartu kõige passiivsem linn: mitte ainult „Vanemuise“, vaid ka võõraste külaskäiguetendused pole paremat tähelepanu leidnud.

Ebamäärasena tundub ka kohaliku ajalehe ärijuhatuse teguviis, kes selle asemel, et tulla teiste linnade ajalehtede eeskujul vastu oma kodulinna teatritele, nõuab teistega võrreldes kuulutuste eest 500—1000% kõrgemat hinda, mõjutades sealjuures vahekorda ka toime-
tusega.

Osutatakse teatritele kõikjalt küllaldast vastutulekut, võime olla kindlad, et alanud hooaja lõppedes on „Vanemuise“ teater teatritele — selle sõna tõsisemas mõttes — suure sammu lähemale jõudnud. Saab ju „Vanemuine“ ka tuleval aastal uue teatrisaali, mis omakorda on suureks plussiks teatri arenemisele, ja kui siis ei suudeta pakkuda teatripublikule seda, mis vaja, siis võib seda nõuda, nüüd aga peame leppima vähemaga ja tundma headmeelt sellegi edusammu üle, mis teater möödunud hooajal on teinud.

O. Aloe

Steen „1905.“ (ajalehe toimetuses): A. PILLER, V. RATASSEPP, R. RATASSEPP, V. LOIGU ja K. ALUOJA

„1905“ ja „Nahkhiir“ arvustustules.

„1905“ kohta kirjutab R. Janno Postimehes 4. sept. s. a.:

„... Dramatiseeringu kandvamaiks momentideks kujunesid need, kus Indreku isik on esiplaanil. Ja siin peab ütleva: lõpupildid Vargamäel olidki need, mis päästsid kogu õhtu. Viimane pilt näiteks oma haarava sünguse ning traagikaga oli vägagi mõjusalt serveeritud ja siin pääsis ka näitlejate mäng neisse roobastesse, mis publiku seob lava külge. Eriti kütvalt peaks siin märkima A. Randviiru Andre rest oma tõe ja õiguse kangelaslikkuses ja murdumises selle all (maksab kuulata ta lauset oma tapetud poja puhul: „Ära tapsid, kuradid!“), samuti ka Kaarli Aluoja tasakaalukalt ning afektidesse avatelematult esitatud Indrekut. Ka teised osakandjad neis piltides (E. Torop, E. Anton, I. Suvero, H. Aren) aitasid hoida vastavat meeleolu. Peale muu: on ju romaaniilgi viimane kolmandik tõeliselt meistritöö ja otse sümfoonia lõpp annab andeks kõik selle, mis esimest kaks kolmandikku nurisema võtab...

Ja kui süü juurde arvata paljudki kaunid lavapildid, ükskuiteine õnnes-

tunud pisistseenikene (näiteks L. Tubina Kristi ja Indreku vahel), mõningane kena tüüp (näiteks Meringu kingsepp, Liigi invaliid j. t.), ja teose üldine 1905. a. õhustik, mis oma erilaadsuselt juba iseenesest seob, siis on selge, et ettekandel oli ka rida plusse.

Publiku aplaus võttis soojema käigu ettekande lõpul ja paljudele osakandjatele läkitati lilli.“

Järgmisel päeval märgib samas lehes Ed. Oja Ed. Tubina saatemuusikast:

„...„1905“ saatemuusikat üldjoontes võib nimetada õnnestunuks, kuna üksikutes pisikestes numbrites, samuti ka pisut pikemas eelmängus on suudetud kujukalt edasi anda pinevat revolutsioonimeeleolu. Ka paigutus oli hea, igatahes palju parem kui möödunud aastal „Mees merelt“.

...kõitvateks momentideks osutusid just muusikalised kohad. Tubinal on hea vormiinstinkt, mille tõttu ta väga leidlikult oskab sisse põimida mitmesuguseid sobivaid motive.“

A. RANDVIIR Vargamäe Andresena, E. TOROP ja H. AREN-VIIRMAN
„1905.“ viimases vaatuses

J. Sütiste kirjutab „Uus Eestis“
5. IX s. a.:

„...Kuid otsekohe, kui küladeko-
ratsioonid saali poole pöörati, muutus
lava märksa südamlikumaks. Mõisa-
põletamise tagasihoidlik pilt Indreku
revolutsioonist loobumise ja andis ilusa
algakordi järgnevatele Vargamäe vae-
vadele. Siin võis juba kõikjal tunda
maalähedast mässuõhustikku. Samuti
muutus side osaliste vahel lavalise-
maks. Vargamäe kahe kambri toi-
muvat sündmustikku vaadates tundus,
nagu poleks vaja olunudki kõike eel-
käivat sünni mõistmiseks. Ka näit-
leja oma üksikvõimetega pääses Var-
gamäel maksuvusele. Ajalehtetoimetu-
sest meelejäänud H. Pilleri paarile
mängupuhangule andis siin tugevat
lisa A. Randviir Andresena. See oli
kõigiti ehtne Andres Paas oma iga-
vete tõe ja õiguse ning jumala küsi-
mustega. Isega K. Aluoja dramatisee-
rijana, lavastajana ja peaosalise Ind-
rekuna, kes oma pika ning algusest
lõpuni püsiva rolli läbi viis endasse-
tõmbunud ühtlusega, andis just Var-
gamäe piltides oma südamlikumaa
mängu.“

*

„Nahkhiirest“ arvab R. Janno
„Postimehes“ 21. skp.:

„...Nagu öeldud: tegelaskond oli
kõvasti vaeva näinud. Lavastaja oli
katsunud viimase välja panna, et
päästa mis päästa on ja käsitanud
selleks platsi suurearvulisema ja ki-
revama kollektiivi, missugust seni „Va-

LINDA TUBIN ja K. ALUOJA
„1905.“

Arvustuse poolt üksmeelselt kiidetud Vanemuise TANTSUTRUPP „Nahkhiires“

nemuise“ laval vaevalt nähtud. Pöördlavalt võeti, mis temast üldse võtta saab — ja seda vägagi lavaliselt, kohati päris kirelise närviga. Kostüümidele oli pööratud erilist tähelepanu ja kostümeerija töötanud silmapaistva usinusega. Solistid — eesotsas O. Lipu, Elsa Maasiku, Helmi Areni ja A. Sagoriga — pingutasid oma võimeid hinnatava hoolega. I. Urbeli asjatundliku kunstimeele rakenduses olevad tantsurühmad esitasid päris ilusaid numbreid...

A. Piller oma grotesksest vangivalvuri osast oskas teha tõesti toreid koomilise numbreid... Ja ilusa järelmälustuse jättis ka E. Pärn oma väikesemoodulises osas. Hea operetikuju nii mänguvabaduselt kui ka puhtväliselt — kahju, et talle oli antud lavastuses nii väikene osatähtsus.

Teise vaatuse lõpul jagati osakandjatele rohkesti lilli, kusjuures hinnati lillekorviga ka tantsujuhi I. Urbeli vastuvaidlematuid teeneid. Saal oli välja müüdüd.“

O. BIRK,
J. KULL
ja H. AREN-
VIIRMAN
„Nahkhiires“

Stseen „Nahkhiire“ viimasest vaatusest: E. PÄRN, H. AREN-VIIRMAN, J. KULL, U. VÄLJAOTS (Nahkhiir), O. BIRK. Ees O. LIPP ja A. SAGOR. Paremal E. MAASIK

Samas lehes kirjutab muusikalise külje kohta Ed. Oja:

„Johann Straussi „Nahkhiir“ kuulub muusikaliselt parimate operettide hulka. Omalt üldiselt ülesehituselt on ta küll kerge ja võrdlemisi süžeevaene, kuid seevastu on temas palju häid stseene ja huumoririkkaid momente.

See on eht viinimeeleoluline ajaviite-tükk, mille mõjulepääs on peamiselt ettekandest, selle hoogsusest ja kergusest. Muusikaliselt ulatuselt võiks seda teost nimetada isegi koomiliseks ooperiks, vormikarakterilt jääb ta aga siiski opereti tasapinnale ja seda kõike omaaegses stiilis.“

„Nahkhiire“
finaal
J. KULL
O. BIRK
R. UNDRITS
E. PÄRN
H. AREN-
VIIRMAN
E. MAASIK

ja „Vaba Maas“ 21. sept. A. K.:

„Nahkhiire lavastuse juures osati üldse pöörketast kasutada kõige õnnestunumalt, võrreldes viimaste lavastustega. Sin ei tekkinud kunagi tunnet, nagu kasutataks pöörketast ainult selleks, et demonstreerida, missuguseid efekte kõik lava suudab pakuda...“

Lavastus A. Meringult üldiselt korralik. Elsu Maasikul primadonna oli sobiv osa, millega ta ka õnnestunult toime tuli. Uuesti „Vanemuisesse“ siirdunud Osvald Lipp esines endises „vormis“, täites oma osa tuntu kangusega. Üsna hästi tulid toime Juhan Kull, Endel Pärn, Ants Piller, Helmi Aren ja Olli Birk...

Dekoratsioonid moodsalt maitsekad. Tantsud nauditavad. Tantsuline külg Ida Urbeli juhatusel on „Vanemuise“ viimaseaegsetel opereti- ja ooperilavastustel üldse tugevamaid...“ ning „Päeval“ samal päeval:

„Laupäeva õhtul oli „Vanemuises“ esietendusel Joh. Straussi viisirikas operett „Nahkhiir“, mille oli lavastanud uue jõuna A. Mering. Etendus läks väga hoogsalt ja publik ei olnud sugugi kitsi kiiduvaldustega. Esietendusel saadud mulje kohaselt näib „Nahkhiir“ kujunevat Tartus hooaja löökoperetiks. Muidugi moodustab opereti suurema väärtuse Joh. Straussi klassikaline muusika, kuid ei saa salata, et ka lavastaja on osanud operetti tuua kõitvat kergust ja hoogu, kusjuures tunduvalt kaasa aitab pöördlava, mille tõttu jäid ära tavaliselt pikad piltide vahed. Peategelastena toimusid operetis „Vanemuise“ uus- ja tagasitulnukad prl. Elsa Maa-

A. PILLER vangivalvurina „Nahkhiires“

sik, Osvald Lipp, Al. Sagor ja Endel Pärn, kuna teistest tegelastest esinesid pr. Helmi Aren, Juhan Kull, Rudolf Undrits, Hans Piller, Ernst Kruuda j. t. Tegelastele jagati oht-rasti kiitust ja lilli. Saal oli rahvast täis.“

„POLARIS“ EESTI KINNITUS-A.S.

Võtab vastu järgmisi **kinnitusi**: tule-, murdvargus-, veo-,
väärtsaadete-, kasko- (laevakerede) ja klaasikinnitusi.

Seltsi põhi- ja tagavarakapitalid ületavad kr. 960.000.—
Seltsi asutamisest peale on kahjude eest välja makstud üldkokku kr. 4.277.710.76

Soliidne edasikinnitus!

Kahjud likvideeritakse viibimata!

Juhatus asub Tallinnas, Vana Viru 12. Kõnetraat 426-66. Telegramm-aadress: „Polaris“. Osakond asub Tartus, Suurturg 11. Kõnetraat 6-75. Esindajad kõigis linnades ja maakohtades.

*Vanemuissc tagasipöör-
dunud A. MERING juha-
tamas „Nahkhüve“ proo-
ve. Vasakult E. MAA-
SIK, E. PÄRN, J. KULL,
A. MERING ja R. UND-
RITS*

ROMULUS

NURGAKIVI

Hooplemine on üks inimloomu tähtsamaid omadusi. Sellest vabad on vast mõned pühakud.

Nii siis ei või hooplemise kui niisuguse vastu erilist pahameelt tunda. Iseasi on, millise ala keegi hooplemiseks valib. Üks on uhke, et kolm liitrit viina ei jõua temal veel laulugi lahti võtta, teine on uhke, et juba kolmanda napsi järele kukub laua alla või laua peale, sellejärele, milline variant sobivamaks osutub. Kolmas on kõrvust tõstetud, et tal alati viissada krooni raha taskus on, neljas jälle ei jõua küllalt kiita ja imestada asjaolu, et tal kunagi raha taskus ei seisa. Mõni teine on vaimustuses oma raamatutest, milliste arvu ta ei jõua lugeda, samal ajal kui üks peab ennast kangelaseks, et ainuke lektüür tema lugemislaual on ajalehe kiriklikud teated.

Siis pole ka mitte erilisel, imes-tada kui leidub selliseid, kes igal vähegi võimalikul juhusel katsub toonitada asjaolu, ta polevat enam kümme aastat käinud teatris, seejuures ise kiitustotsivalt ringi piiludes ja nagu öelda tahtes: kas näete, milline mees ma olen, kes teist on sellise vägiteoga saanud hakkama.

Ja suurem osa kuulajaist ajavadki suud-silmad pärani ja ütlevad: ah kas tõesti! millist avaldust mainitud „teatrisõber“ peab küllaldaseks kangelasmeele kviteerimiseks. Ja leidub neidki, kes seda tõeliseks vägiteoks loevad.

Ning kas polegi see omaette suur-saavutus, olla intelligent inimene ja mitte käia teatris juba ligi kümme aastat! Omaltpoolt igatahes võime juurde lisada, et suuremast julgusest annab tunnustust siiski fakti ülestun-nistamine. Või jälle annab see tun-

nistust inimese juba ülisuurest kultuursusest: ah mis, olen selline suur intelligent, et teater mulle enam midagi juurde ei suuda anda ega ka rahuldust pakkuda.

Ja kõik oleks ilus ja korras, kui mitte sama tegelane otsekohe platsis poleks, kui asi tsirkusesse puutub. Siis istub ta esimeses platsis ja on asjast ülivaimustuses.

See asjaolu on ka siis meie teatrijuhtidele kartuse sisendanud: kas maksab sellisele publikule hakatagi ehitama uhkemat teatrihoonet!?

Ent ärgem unustagem inimeste psühholoogiat. Praeguses „Vanemuises“ käivad sageli vaid suured teatrisõbrad. Väiksemad sõbrad käivad harva — siis kui midagi erilist juhtub. Tavaliste etenduste puhul ta ei pea asjast suurt lugu: pole ju midagi pidulikku ega ka nooblit olemist, kus võiks end tunda ülevamana. Seesama saalikene ju, kus nii sageli purjus peaga maskis näitsikule diskreetseid sõnu sosistatud ja kus end nii vabalt ja koduselt oled tundnud, nagu kodus rehetoas.

Vii selline mees teise ümbrusse, kus õhkkond pidulikum, siis ta otse kipub sinna. On ju palju suurem au olla kohas, kus sa varem maske-raadi pole teinud. Siis on ka kunst hoopis suurem ja vaatamisväärssem.

Ei ole viga.

„Ma ei ole enam kümme aastat käinud teatris.“

„Ei ole viga — mul on kurt koja-meel, see ei ole koguni eluajalgi teatris käinud.“

Ja need päris mittesõbrad — ei need siis enam tule hoopilema, et kaege milline mees ma olen, juba kümme aastat jne. Siis valib ta hooplemiseks hoopis teise teemi. Siis tuleb sama mees ja ütleb, — ma pole veel ühtegi etendust vahele jätnud, — mõnda olen isegi paar korda vaatamas käinud.

Kõigepealt — uus nurgakivi, nii majale kui inimestele.

Võidu 10 _____

E. Kombe saapaäri

_____ Võidu 10

Soovitab oma rikkalikust laost kõige moodsamaid daamide ja härrade

- teatri- ja tänavakingi,
- kalosse,
- botikuid
- ja teisi jalanõusid.

R. Tiituse žarž

Kaks pilti A. MERINGUST

AKTUAALSE REPERTUAARI KÜSIMUSI

Seni kaua kui publik teatris huvitub uudisteostest, kuid ükskõikselt kohtleb uudislavastusi, evivad repertuaari küsimused esmajärgulist tähendust. Kuid teater, mis tahab aktuaalne olla tänapäevas, satub raskustesse vastavate näidendite hankimisel.

Juba välismaine turg pole kaugeltki isuäratav. On kaduma läinud vana ühtlane Euroopa kui kultuuritervik, ühiste huvide ja arusaamadega. Kultuurimaailm on lõhestatud vastamisi seisvatest sõjakatest ideoloogiatest, mis eneste alla püüavad heita ka kunste. Maad ja rahvad elavad esijoones oma kodustele küsimus-

tele ning lahendavad probleeme rahvuslikust seisukohast. See muudab ka kirjanduse kolgali-seks ning takistab vaimset läbi-käimist. Kui Menningi aegu „Vanemuise“ teater elas peamiselt saksa repertuaarist, siis hitlerlik Saksamaa on meie lavadele kaotanud peaaegu igasuguse tähenduse. Samane lugu oli kaua aega kommunistliku Venemaaga. Praegu on Venes „ogitkade“ ajad möödunud, vene repertuaarist on juba ühtteist võimalik valida, seda kasutavadki siin-seal eesti teatrid. Ent sellelgi valikul on kitsad piirid. Vene ideedraama, mis Nõukogudele arendab ja avastab uusi väljavaateid, ei sobi

meile tendentsilt. Nõukogude repertuaarist saame kasutada asju vaid üldinimliku ja erapooletuse laadiga, ning need on omadused, mis ei saa hiilata aktuaalsusega.

Märksa soodsam on meile import demokraatlike maade kirjandusest. Kuid siingi leidub seda-teist võõrastavat. Meie riigijuhid on avaldanud, et Eesti oma rahvavalitsusliku probleemi lahendab iseseisvalt, oma rahvuslikule põhilaadile vastavalt ja seda, nähtavasti, teevad ka teised demokraatiad. Seepärast näidendid, mis ideoloogilisi aluseid käsitlevad rahvuslikest seisukohast, võivad õnnistusrikkad olla kodumaale, kuid selliste teoste ekspordivõimalused on iga kord uuesti küsitavad. Kokku see kõik raskendab dramaturgidele välismaise repertuaari valikut, millest ka eesti teatrid on teadlikud. Nii välis- kui kodumaistel põhjustel ei saa teatrid praegu aktuaalsed olla poliitilise ja sotsiaalse elu suurtes probleemides.

On arusaadav, kui neil asjaoludel teater avalikust elust tõmbub tagasi kodu ja perekonna olustikku, ning peab isegi ütleva, et ta seda teeb publiku nõusolekul ja heakskiidul. „Kaugete rannade“ ja „Oi, nooruse“ edu nii arvustuse kui publiku keskel tõendab seda vaieldamatult, ning

meie näitekirjanikele on märku antud, et siin oleksid need eeskujud, kuhu poole nemadki võiksid oma sulgi suunata. Võib uskuda, et pärast mitmeid-setmeid torme hingeeluliselt vajatakse väikekodanlise idüllil näitemänge, või et vaikival ajal hästi sobivad vagusa loomuga näidendid. Neis taotlustes ei maksa loomulikult näha mingeid tuleviku välja-vaateid, aga teater, mis olevikuga on seotud, peab neid arvestama.

Kui näidendeil puudub ideeline kandvus, sisuline aktuaalsus, siis pääsevad esirinda kunstilised nõuded. Välismaalt laenatud repertuaaril peaks olema kirjanuslikku kaalu, kõrget lavavormi tehnikat, head tüübimaterjali elusateks inimesteks.

Kui me algupäranditele nende eluläheduse tõttu võime teha kompromisse, siis välismaine repertuaar, oma sisulise erapooletuse ning üldinimlikkuse juures, tohib vormilt olla vaid esmaklassiline.

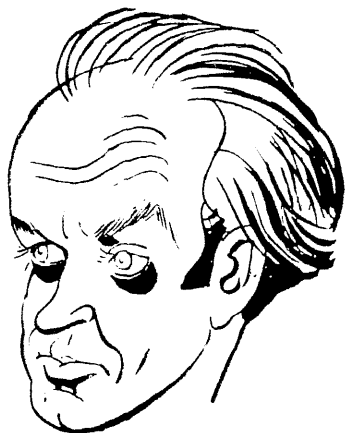
Ja nüüd peaksid meie kutselised dramaturgid vastama, kui palju on välismaises jooksvas kirjanduses sellist esmaklassilist repertuaari, kaasaegses maailmakirjanduses, mida me oma naiivsuses kujutleme piiramatuis võimalustes?

H. Raudsepp

U U E D V E N E „SET“ ELEKTRILAMBID

annavad palju valgust, tarvitavad vähe voolu ja on vastupidavad ja odavad.

Müügil Tartus: **K/m. JOHAN PEEP** Võidu 10.

K. ALUOJA,
artikli autor ja peanäitejuht.

R. Tiituse žarž

NÄITEKUNSTI OLEMUSEST

Igal kutselisel teatril peab olema oma ilme ja kindlaid sihte taotlev suund — pakutava kunstilise ühtluse näol. Meie kunstiline tegelaskogu teab, et näitlejaga algab ja lõpeb teater, teab, et kunsti tõeline väärtus on näidata alati värske vormina ja uue jõuga elu mitmepalgelist sügavust. Teab, et kunst ei tunnista igavat vormi, vaid otsib ja leiab ikka ja jälle uusi. Loov kunst ei ole kunagi lõplik. Teab ka, et kunst ei ole ka olupoliitik. Kunst otsib ja leiab oma mitmekesiseis avaldusis ja vormides seda sügavat tõe, mis ideena on igavene, kuid vormilt alati uus ja vahelduv.

Aeg ja elu tõttavad ning muutuvad päevast päeva — ühes nendega ka kõik väärtused. Ja kuna näitleja peab looma elust, mis ei lakka ega katke hetkekski, siis samuti ka näitleja loomingulised tähelepanekud peavad kestma vahetpidamata nii ümbruse kui ka iseenda suhtes. Meie teame, et näitlejad, kes oma mängus jäävad lootma ainult oma sisemisele

impulsile, intuitsioonile, kes loodavad päästa end oma tunnetega, avaldavad oma mängus ebakindlust ja ebahütlust. Ei saa loota sääraseilt näitlejailt mingit terviklikkust; mis eile hiilgavalt õnnestus, kukub täna läbi ja ümberpöördukt. Et seda ei juhtuks, on näitlejal-kunstnikul kõik läbi mõeldud, läbi kaalutud ning oma loogilises järjestuses. Ta on oma mängu põhjalikult läbi mõelnud. Igal lavakujul peab olema nagu igal inimesel oma minevik, olevik ja tulevik. Peame tundma inimeste loomust ning siis vankumata jäljendades mingit ideaalset eeskujut juhtima oma kujutusvõimet mälust. Säärasena saame olla igal ettekandel oma ülesande kõrgusel. Tuleb anda hinge neile, kes on elanud ilma selleta. Tuleb anda ilutunnet neile, kelle elu on olnud räpane ja inetu. Peame võima kiskuda neilt isekuse ja andma neile pisaraid teiste valu pärast.

Meie teame, et lava nõuab inimesi, kes oma enese mina unustades oma kutsele elavad ja igast pisemastki

tööst rõomu tunnevad. Ja kui sellise kunsti hinge ning -meelega näitlejad esinevad ka kõige kergemas jandis — jääb järgi ikkagi terviklik vorm, kujuneb ansambel, mida nimetame näitekunstiks.

Oleme teadlikud, et meie praegune kunstihoone ei vasta tänapäeva nõuetele. Meil saab teater elada ainult siis, kui teda toetavad laiad rahvahulgad. Ja need toetavad teda ainult siis, kui igast sõnast või liigutusest laval ulatuvad juured vaatleja südamesse.

Meie, ühine Vanemuise pere, tahame kokku kasvada vaimult ja hingelt. Kodustes perekondades selle liikmed võivad teenida oma erinevaid peremehi, üks ühte, teine teist. — Aga Vanemuise pere teenib ühte ainust peremeest — meie rahvast. Selleks näeme teatri ilmet ja suunda rahvaliku kunstiteatri taotlemises, mida loodame täiel määral kätte saada uues Vanemuises.

Kaarli Aluoja

20. sept. 1936. a.

Ugalast Vanemuisse tulnud
OLLI BIRK

KAASTÖÖ ASJUS

Möödunud aastal sai „Teater Vanemuine“ kaastööd järgmistelt autoritelt: Aloe, O., Ein, E., Hion, V., Jõudu, A., Kalkun, K., Leichter, K., Matteus, A., Mettus, V., Molnar, F., O., K., Paris, H., Pau, A., Puksoo, F., Raudsepp, H., Ritsing, R., S., H., Saks, E., Siim-Juse, K., Tiitus, R., Tubin, E., Tuglas, F., Urbel, I., Uuli, H.

Toimetus loodab, et käesoleva hooaja „Teater Vanemuise“ numbrites nendelt autoritelt jälle kirjutisi avaldada võime, samuti paljudelt teistelt, kellel on saadud lahke lubadus kaastööks.

Kordame siinkohal veel kord palvet publikule, saata kaastööd ajakirjale — mitmesuguste küsimuste kohta, mis puudutavad „Vanemuise“ tööd ja tegevust. Mõtelda oma ette, arvustada, kiita, külmaks jääda ja juttu ajada on kerge igast teemist — püüdke aga kord oma mõtteid kokku võtta loogilisel ja lühidal kujul kirjasõnas, siis näete, kui raske see on, ja siis selgub alles, kui palju küsimusi on siin seotud, mis seisukohavõttu ning lahendust vajavad.

KROONIKA

„Vanemuise“ peres möödub käesoleval hooajal tähtpäevi järgmistel tegelastel: A. Konsal 50 a. lavategevuse juubel, dir. O. Aloel 15 a. teatritegevuse juubel, A. Randvürul 15 a. ja A. Pilleril 10 a. lavategevuse juubelid .

*

Uutest inimestest on „Vanemuise“ juurde tulnud prl. Elsa Maasik ooperi ja opereti solistik, Alfred Mering teiseks näitejuhiks, Osvald Lipp tenoriks, Alexius Sagor, Endel Pärn ja Olli Birk uuteks näitejateks. Peale nende on hulk uusi inimesi juurde võetud tantsurühma ja koori.

*

Järgmisteks uuslavastusteks on „Vanemuises“: Hella Vuolijoe (Juhani Tervapää) näidend „Niskamäe naised“, siis Török-Emödi komöödia „Tärlaps tänavalt“ ja Puccini ooper „Madame Butterfly“.

*

Nimesid on eestistanud „Vanemuise“ peres Karl Otto — Kaarli Aluoja, A. Meering — Mering, Ida Suworo — Iide Suvero, I. Tannebaum — Tammemets, Johannes Jürgenson — Juhan Jürgo. Hulgal teistel on nimetamine lähemas „tegevuskavas“.

*

Käesoleva hooaja esimesel poolel täitub „Vanemuisel“ 30 a. kutsete teatritegevuse alustamisest, mida kavatsetakse pidulikult meelde tuletada. Praegu ei ole veel kindel, mis aja peale need pidustused langevad, kuna neid tahetakse ühendada uue teatrisaali nurgakivi panekuga, missuguse sündmuse aeg veel lahtine on. Teiselt poolt kavatsetakse seda tähtpäeva pida koos „Estoniaga“, Tartus laupäeval, Tallinnas pühapäeval.

*

„Vanemuise“ teatrihoone juurde ja ümberehitus, missugune teostatakse arhitektide Lohki ja Matteuse kavandite järele ja mille plaamid juba vastavates asutustes kinnitatud, algab käesoleval sügisel. Tööd tahetakse teha pidevalt kogu talv läbi ja lõpule viia tulevase hooaja alguseks. Uue teatrisaali ehituskulud tõusevad kalkulatsioonide järgi 27,5 miljonile; saal mahutaks endasse 500 inimest, neist üle 300 põrandal ja ligi 200 rõdul. Praegune teatrisaal jääks kasutusse kontsert- ja peesaalina.

*

Suve jooksul käis vanemuislaste välismaal prl. Elsa Maasik, kes Viinis pinevas rahvusvahelises lauljate võistluses esimeste hulka auhinnale tuli. Võistlusest võttis osa 320 lauljat 24 riigist, lõppvõistlus toimus rokkaarvulise kuulajaskonna ees. Hülgava esinemise pärast pakuti prl. Maasikule esinemisvõimalusi ja lepinguid välismaa teatrite juurde, kuid prl. Maasik jäi ustavaks „Vanemuisele“.

*

Keskmiselt oli möödunud hooajal igal etendusel publikut 266 inimest ja keskmine õhtu kassa oli 148 kr. Koos ringreisudega mängiti küll kõige enam „Oi noorust“ — 37 korda, „Kõrvelaulu“ 31 korda, „Unustamatuid hetki“ ja „Tagahoovis“ 28 korda.

*

Käesoleva hooaja mängutükkide valik ei ole veel lõplikult kindel. Peale juba esietendatud „1905“ ja „Nahkhüüve“ tulevad lähemal ajal kolm eelpool nimetatud tükki lavale.

Edaspidiste lavastustena on kõne all olnud: Rasmus Kangro-Pooli „Pühajärve sõda“, mis kord vabaõhuetendusena juba lavastatud. Süs L. Lakotase kergestülne meeleolunäidend noorsoo seksuaalprobleemidest „18-aastased“, edasi läti autori R. Blaumanni laulumäng „Rätsepäd Sillamatsilt“, N. Vene kirjaniku A. Faiko draama „Kontsert“, Sascha Guitra näidend „Maailma lõpp“, J. Verneüllidraama „Ma tapsin süsiki“, Janno-Särevi dramatiseering „Metsmees“, A. H. Tammsaare näidend „Kuningal on külm“, M. Rava „Kirves ja kuu“ samanimelise romaani ainetel, mille autor ise lava jaoks on valmis seadnud, noore autori Leida Jürgensi näidend „Vües lend“ jne.

Ooperitest on küsimuse all Gounod „Faust“ ja Verdi „Rigoletto“, ning operettidest Sepp-Rosmani „Igavese legendi“ teine osa, samuti Valmre-Vatseli „Taevalik meloodia“.

*

„Teater Vanemuise“ tegev ja vastutav toimetaja on käesolevast numbrist alates Eduard Roone, kes on ühtlasi ka ajakirja „Tänapäeva“ toimetajaks.

*

Järgmine „Teater Vanemuise“ number ilmub „Vanemuise“ kutsete teatri 30 a. juubeliks.

TEISED TEATRID

Estonia avas käesoleva hooaja Fr. Schilleri näidendi „Wilhelm Telliga“ 12. septembril, muusikalavastuste hooaja 19. septembril W. A. Mozarti ooperiga „Võluflööt“.

Hiljuti algasid ka „Estonia“ teatrimajale uue suure saali juurdeehituse tööd, mis lähevad maksma 26.000 kr. Saal peab olema valmis 20. detsembriks.

Draamastudio avas oma linnahooaja Gailit-Särevi dramatiseeringuga „Kolmas kompanii“ 19. septembril, millega juba varem provintsis oli esinetud, (samuti M. Tirgeri „Õnneliku abieluga“).

Töölisteater avas hooaja 22. augustil A. Mälgu näidendiga „Õitsev meri“.

Provintsiteatritest on Pärnu Endlal käesoleval sügisel ees 25 a. juubel kutselise teatrina tegutseda, mille puhul 1. nov. kavatakse lavale tuua uuslavastusena teatrimaja avatükk, A. Kithergi „Libahunt“. Nimeetatud näidendi kirjutas Kitzberg just Endla avamiseks, ning selle lavastab nüüd Kr. Hansen, kes 25 a. tagasi alghoosseisus esines.

Samuti on Endlal eeltööd käimas uue teatrisaali ehitamiseks, kuna vana ei vasta nõuetele liiga väikese lava, horisontaalse publikuruumi ja kõrvalruumide puudumise tõttu dekoratsioonidele jne. Uus saal kavatakse ehitada uue sissekäiguga ja läheks maksma 250.000 kr., kuna vana saal jääks kasutamisele pidude ja kontsertide jaoks.

Hooaeg avati Endlas 20. sept. Molière'i „Ihnusega“, operetidest tuleb esimesena 30. sept. lavale „Silva“.

Ugala Viljandis avas hooaja Kithergi „Libahundiga“ 5. septembril, mis oli ühtlasi Ugala 10 a. kutselise teatri juubelietendus. Sama tükk oli ka 10 a. tagasi avatenduseks.

Lähema suurettevõttena on Ugalal kavas teatrimaja ehitamine, mida loodetakse teostada eeloleva 3 aasta jooksul.

Võitleja Narvas sattus raskustesse oma kauaaegse näitejuhi F. Pettai lahkumisega Valka. Hooaeg tahetakse avada Aino Kalda näidendiga „Mare ja ta poeg“.

Kannel Võrus astus sügisest peale elukutseliste teatrite perre, ning tahab edaspidi ka Petseris ja Valgas ning ümbruskonnas maal etendusi anda. Hooaeg avati 13. sept. A. Mälgu tükiga „Õitsev meri“. Novembris tähtsust teatril tegevuse algusest 10 aastat.

Säde Valgas, kohaliku teatriühingu poolt hooldatavana kuulutas end ka hiljuti kutseliseks teatriks. Praegu on teatril 14 palgalist jõudu, näitejuhiks F. Pettai. Hooaeg avati 20. sept. O. Indingi tükiga „Inimene silla all“.

Kuresaare teater, mis möödunud aastal samuti viidi kutselisele alusele, avas oma hooaja 19. sept. A. Sepa näidendiga „Päikese poole“. Eeloleval hooajal tahetakse kokku anda 12 lavastust ja võtta ette hulk ringreisuetendusi Saaremaal ning ka teistel saartel.

Tartu Draamateatri Seltsi Teatrikunsti Studio lõpetas möödunud kevadel oma teoreetilise kursuse osa, mis kestis 2½ aastat ja algas kolmat ning viimast praktilist jatku. Kavatakse eeloleval hooajal esineda 4—5 lavastusega, osalt moodstate, osalt klassiliste lavatükkidega.

Vanemuine nagu teada avas käesoleva hooaja 3. sept. Tammsaare-Aluoja dramatiseeringuga „1905“, millega varem (30. aug.) esineti Albus, A. H. Tammsaare ausamba avamispidustustel.

*

Meie suurematest linnadest on seni ilma oma teatrita veel ainult kaks: Rakvere ja Nõmme. Kuna viimane neist (17.000 elanikku) rahuldab enda teatrihuvi Tallinnas, oleks Rakveres (13—14.000 elanikku, Viljandis umb. sama palju) hädapärast vajalik oma teatri loomine, kuid asi seisab ja kohalik „Näitlejate Ring“ on ka üsna loid asjale elu sisse ajama. Samuti seisab juba kauemat aega pooleli teatrimaja ehitus.

Teistest tähtsamatest linnadest on teatriteta veel Haapsalu ja Paide.

Päris heade lavastustega suudetakse toime tulla ka paljudes alevites ja mitmel pool maal. Nende kohta puudub aga kahjuks igasugune ülevaade ja andmestik.

Sügishooajaks

Moe-, pudu- ja pesukaupa soovitab

JOH. ROOSIPUU kaubamaja

Suurturg 14, telef. 85.

LAVAPUDEMEID

A. Randviir jutustab enda seiklusi laval:

Olin veel Draamastuudios ja mängisime ringreisuetendusena „Hundi rada“ Kilingi-Nõmmel. Minu osaks oli selles tükkis kuri ja jõhker vene polkovnik, kes kommunistide poole üle läinud. — Juba mängu kestel oli näha, et publik suhtus minusse selle ebasümpaatse osa tõttu vaenlikult. Ettekanne lõppenud, kogunes aga suur osa publikust seltsimaja piljardituppa, kus Randviir piljardit mängis, et näha kuidas see koletis (nii ta just ütles) ka muidu välja näeb.

Ja hiljem saatis üks kohalik kooliõpetaja Draamastudio tegelastele arvustuse antud õhtu kohta, nii nagu kohalikud elanikud asjasse suhtusid. Selles kirjas oli muu seas imestust avaldatud, et kuidas ometi Draamastudio teater nüüsguse peletise enda teenistusse palkas...

*

Tammsaare-Aluoja dramatiseeringus „1905“ mängis Randviir Andrese osa, milles tal ühes kohas muu seas ütelda tuleb: „...ma pole tõlner ega pagan...“ Kogemata vääratas aga 3. kordamisetenduse ajal selles lauses keel ja ütlesin: „...ma pole kelner ega pagan...“

ÜLLATUS TEATRIKÜLALISTELE

Publiku ankeet „Niskamäe naiste“ kohta — preemiatega.

Vanemuise teater korraldab oma järgmise lavastuse H. Vuolijoe (J. Tervapää) „Niskamäe naised“ kohta publiku seas ankeedi, et teada saada publiku otsust ja soove lavastuse kohta ning ergutada teatriküsimustesse suurema huviga kaasa elama.

Teater palub Soome kirjaniku Hella Vuolijoe (Juhani Tervapää) näidendi „Niskamäe naised“ etendusel (esietendus on 8. oktoobril) saadud muljete järele vastata järgnevatele küsimustele selle näidendi kohta:

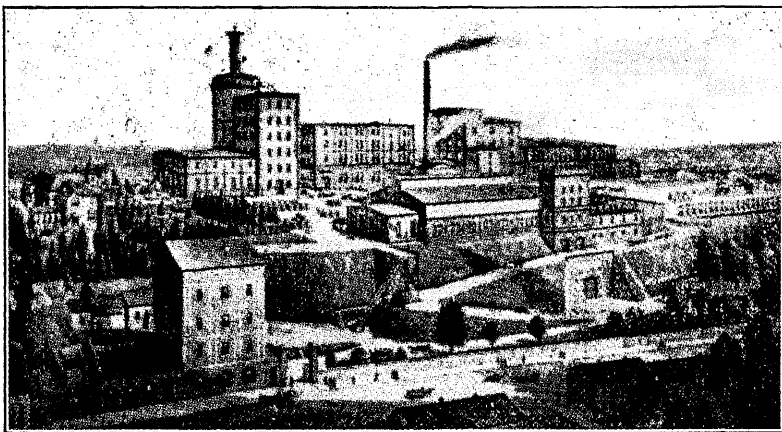
- 1) kas on näidendi autor tüki üles ehitanud elule vastavalt, s. t. kas peate esitatud probleemi ning olukorda tõsieluliseks — ja miks?
- 2) Kummal naisel (Marttal või Ilonal) on enam õigust Aarnele ja miks?
- 3) Missugune tegelane on Teile näidendi järele kõige sümpaatsem?
- 4) Millise näitleja mäng rahuldab Teid kõige rohkem?
- 5) Andke lühike arvustus nii tüki sisu kui ka näitlejate mängu ja kogu lavastuse kohta.

Vastuses võivad ka üksikud küsimused vastamata jääda.

Ankeedi vastustest tehakse kokkuvõte ning avaldatakse käesoleva aja- kirja järgmises numbris ühes paremate ja huvitavamate arvustustega.

Kõikide ankeedile vastajate vahel jagab Vanemuise teater ühe abone- ment-kaardi ja 10 üksikpääset käesoleva sügishooaja etendustele.

Vastused ja arvustused palume saata ehk anda „Teater Vanemuise“ toi- metuse nimele Vanemuise kassasse, portjee kätte või „Noor-Eesti“ raamatu- kauplusesse (Rüütli t. 11) märgusõna all „Ankeet“ — kuni 25. oktoobrini.

Mete õlled ja karastusjoogid
on igaalpool esikohal.

A. Le Coq

Tegev ja vastutav toimetaja E. Roone.

Väljaandja „Vanemuise“ teater.

Ilmus 30. septembril 1936.

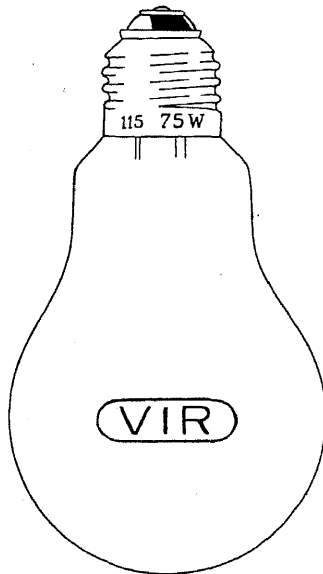
O./ü. „Ilutrükk“ Tartu.

Klišeed A. Raba tsinkograafiast.

HOLLANDI

lambid annavad Teile vä-
hese voolutarvituse juures
maksimaalse valguse.

VIR

S a a d a v a l: VAKUM, DEKALUMEN, GAASITÄI-
DETUD, OPAAL, SEEST MATEERI-
TUD JA REFLEKTOR-LAMBID.

Müük suurel ja väikesel arvil.

PEAESINDAJA

VIDRIK SÄRG, TARTU

VÕIDU TÄNAV 10. TELEFON 78.

VIR

AKADEEMILINE KOOPERATIIV

Tartu, Ülikooli 15

- Raamatu- ja kirjutustarvete kauplus
- Kirjastus
- Korteribüroo
- Ajalehe väljalõigete büroo kõigist eesti ja välismaa lehtedest

Erinõuete ja tellimiste täitmine

Tutvunege meie raadio-aparaatidega

Esindame firmasid

- PHILIPS
- BLAUPUNKT
- EMERSON
- BOSCH
- HORNYMHON
- TARTU TELEFONI VABRIK
- AGA
- LORENS

SUUR VALIK PATAREI- NING VÕRKVASTUVÕTJIAID

**R
M**

Teater & Muusika

Võidu 6

Kõnetraat 4-68

HIND 15 SENTI